Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

„Soostereotüüpideta ja efektiivse õiguskaitsesüsteemi kujundamine soolise vägivalla tõkestamiseks“
AEF PROJEKTITOETUS E19-22.02-01-04-01

Pere- ja naistevastane vägivald Eestis

Üle-eestilise uuringu tulemused

Iris Pettai
Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

Tallinn 2022

SISUKORD

Sisukord	2
Lühikokkuvõte	3
Saateks	7
1. Vägivalla defineerimine	10
2. Uuringu korraldamisest	12
2.1. Uuringu eesmärgid	12
2.2. Uuringu läbiviimine	12
2.3. Metoodika kirjeldus	13
2.4. Vägivalla määratlemine	13
3. Naised ja mehed vägivalla ohvrid	14
3.1. Vägivalla kogemused alates 15-st eluaastast	14
3.2. Viimase aasta jooksul kogetud vägivald	15
3.3. Vägivalla toimepanija	16
3.4. Ahistamine töökohal	17
3.5. Koroonaepideemia aitas kaasa vaimse perevägivalla kasvule	18
3.6. Vägivalla tagajärjed	20
3.7. Perevägivalda peetakse Eestis tõsiseks probleemiks	21
3.8. Soolise võrdõiguslikkuse väärtustamine	23
4.Hoiakud perevägivalla suhtes	24
4.1. Ohvri süüdistamine	26
4.2. Miks naised ei lahku vägivaldsete meeste juurest?	27
4.3. Pererevägivalda suhtumine on Eestis vastuoluline	27
5. Ootused õiguskaitsesüsteemile	29
5.1.Kuidas ohvreid kaitsta?	29
5.2. Suhtumine karistustesse	31
5.3. Kes peab vägivalla puhul kodust lahkuma?	32
5.4. Lepitusmenetlusse suhtumine	33
5.5. Suhtumine perevägivalla seadusesse	34
5.6. Hinnangud õiguskaitseorganite tööle	35
Kasutatud materjalid	37

LÜHIKOKKUVÕTE

Uuringu eesmärk

Käesoleva uuringu eesmärgiks on selgitada ja lahti mõtestada pere- ja naistevastase vägivalla ilminguid Eestis. Tegemist on osaliselt kordusküsitlusega.
Analoogilised üle-eestilised elanikkonna uuringud lähisuhtevägivalla kohta viis Eesti Avatud Ühiskonna Instituut läbi 2015. aastal ja koostöös Tartu Ülikooli õigusteaduskonnaga 2019.aastal.
Uuringuga selgitatakse, kui palju on Eestis perevägivalla ohvreid naiste ja meeste seas, millised on vägivalla tagajärjed ja ohvrite probleemid . Kui levinud on soostereotüüpne mõtlemine Eesti ühiskonnas, kui sageli süüdistatakse ohvreid endid toimunud vägivallas?
Milline oli esimese koroonalaine mõju lähisuhtevägivallale Eestis? Kas ja kuivõrd kaitstud on ohvrite inimõigused Eestis? Kuidas muuta praegust õiguskaitsesüsteemi efektiivsemaks , et soolist vägivalda ennetada ja ohvreid aidata? Millist konkreetset abi ohvrid vajavad?

Käesolev uuring on läbi viidud Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Aktiivste kodanike Fondi poolt toetatud projekti „Soostereotüüpideta ja efektiivse õiguskaitsesüsteemi kujundamine soolise vägivalla tõkestamiseks ” raames.
Projekti elluviijaks on Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, partneriteks: Tartu Ülikooli Õigusteaduskond , Tallinna Naiste Kriisikodu ja The Icelandic Women’s Rights Association (IWRA). Projekti periood on : 01.12.2019 – 31.05.2022

Metoodika ja andmed

Uuringu metoodika töötati välja Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi juurde loodud töörühmas, Norstat Eesti AS aitas uuringu tehniliselt läbi viia . Uuring viidi läbi maikuus 2020 üle-eestilise esindusliku elanikkonna uuringuna , kus küsitleti kokku 1021 inimest. vanuses 15+ . Küsitletutest oli naisi 571 ja mehi 450. Uuringu valim koostati juhumeetodil ning see oli esinduslik rahvastiku mudeli suhtes. Uuringu tulemusi saab interpreteerida kui Eestile iseloomulikke seoseid ja trende.
Küsitlemiseks kasutati isetäidetavat ankeeti. Küsitlusmeetoditena kasutati veebiküsitlust,
Küsitluses osalemine oli vabatahtlik ning anonüümne, vastajal ei tulnud kirjutada ankeeti oma nime, samuti ei salvestanud programm andmebaasi isikuandmeid.
Ankeet koosnes peamiselt valikvastustega küsimustest, millest osa puhul oli võimalik vastus anda vabas vormis, kui loetelus sobilikku varianti ei leidunud. Ka oli ankeedis mõned küsimused, millistele sai vastata vabas vormis.

Tulemustest

15-eluaastast kuni praeguseni on Eestis vägivalda kogenud 48% naistest ja 38% meestest. Sellesse numbrisse on koondatud vaimse, füüsilise ja seksuaalse vägivalla juhtumid, mida naised ja mehed on pärast oma lapsepõlve läbi elanud. Sageli on tegemist nn. kombineeritud vägivalla juhtumitega, kus ühed ja samad naised ning mehed on kogenud nii vaimset kui füüsilist vägivalda või siis seksuaalset vägivalda.

Kõige enam on naisi ja mehi, kes peavad ennast vaimse vägivalla ohvriteks. Selliseid naisi on 37% kõikidest naistest ja 20% kõikidest meestest. 24% naistest ja 26% meestest on olnud füüsilise või nii füüsilise kui vaimse vägivalla ohvrid. Iga viies naine ja 2% meestest on olnud füüsilise ja seksuaalse vägivalla või siis üksnes seksuaalse vägivalla ohvrid, ka võib seksuaalsele vägivallale lisanduda vaimne vägivald.

Naiste ja meeste puhul omab suurt tähendust vägivalla toimumiskoht. Mehed kogevad vägivalda peamiselt avalikes kohtades (tänaval, klubis jne), kus 2020.aastal toimus nendega 68% kõigist füüsilise, 43% vaimse ja 53% seksuaalse vägivalla juhtumitest. . Oma kodus on vägivalda kogetud märksa vähem, 28% vaimse, 24% füüsilise ja 29% seksuaalse vägivalla juhtumitest tomusid kodus. Töökohal kannatasid mehed eeskätt vaimse vägivalla all (29% juhtumitest).

Naised kogevad vägivalda peamiselt kodus (oma elukaaslaste, partnerite või pereliikmete poolt), kus on toimunud 68% füüsilise, 35% seksuaalse ja 41 % vaimse vägivalla juhtumitest. Ohtlikkuselt teisel positsioonil on naiste jaoks avalikud kohad ja seda eeskätt seksuaalse vägivalla poolest ning kolmandal töökohal toimuv vägivald. Naiste puhul on nii füüsilise kui seksuaalse vägivalla peamine toimepanija kas praegune või eelmine abikaasa/partner, lähedane sõber või teised pereliikmed .

Töö juures ahistamine või ka vägivalla kasutamine on Eestis üsnagi levinud. 2020. aasta uuringust selgus, et iga neljas naine (23%) ja kuues mees (18%) on viimase 12 kuu jooksul kogenud tööl kas ülemuse, kolleegi või kliendi poolset ahistamist või ka vägivalla kasutamist. Võrreldes 2015.aastaga on ahistamiskogemused oluliselt kasvanud nii naiste kui meeste puhul, seda eriti taga kiusamise või ebaõiglase kohtlemise, karjumise ja ähvardamise, aga ka alandamise osas.

Seksuaalset ahistamist tööl (koolis/õppeasutuses) peab tõsiseks probleemiks vaid iga neljas vastaja, naistest iga kolmas, meestest iga kuues. 56% meestest arvab, et probleemi tähendus on üle võimendatud, või et mingit probleemi siinosas polegi, naistest on samal seisukohal 35%. Kolmandik on erapooletud oma hinnangutes. Võrreldes suhtumisega perevägivalda , mida üle poole vastajatest peab tõsiseks probleemiks, on erinevused suured.

Koroonakriisi alguses (2020.aasta maikuus) tehtud uuring näitas, et väga tugevat mõju koroonakriisil peresuhetele vahemalt esialgu ei olnud. Vaid 6% vastajate hinnangul muutusid

nende suhted abikaasa või partneriga halvemaks. Valdavalt jäid peresuhted samaks, nagu enne koroonakriisi (68%),13%-l isegi paranesid ,14 % andsid neutraalse hinnangu.

Uuringus küsisime, kuidas ohvrid end tunnevad ja millised on vägivalla tagajärjed. Selgus, et naisohvritest elab iga viies ja meesohvritest iga kümnes pideva hirmu all, et vägivald võib jätkuda. 18%-le naisohvritest ja 26%-le meesohvritest on vägivald põhjustanud kehalisi vigastusi. Ohvrid (eeskätt naised) kurdavad vägivallatseja üleliigse armukadeduse, pideva kontrollimise, jälitamise, ahistamise üle jne.

Üle poole Eesti elanikkonnast (50-61%) peab naistevastast vägivalda kas väga tõsiseks või küllaltki tõsiseks probleemiks Rohkem on sellega nõus naised, kelledest 76% peab vaimset, 70% füüsilist ja 61% seksuaalset vägivalda tõsiseks probleemiks. Mehed on siinosas märksa vähem nõus ja nii arvab alla poole meestest (44%), et vaimne vägivald on tõsine probleem, füüsilist vägivalda hindab tõsiseks probleemiks 47% ja seksuaalset 38% meestest.

Perevägivalda peetakse Eestis tõsiseks inimõiguste rikkumiseks. Perevägivalla ohvrite inimõiguste tagamise osas näeb probleeme üle poole Eesti elanikkonnast (58%), 14% arvates probleeme pole ja pea iga kolmas ei ole osanud hinnangut anda

Üle poole vastanutest – 57% peab naist otseseks süüdlaseks, kes oma käitumisega kutsub esile füüsilise või seksuaalse vägivalla. 2/3 meestest ja ligi pooled naistest usuvad, et pideva näägutamisega provotseerivad naised mehi füüsilisele või seksuaalsele vägivallale. Vaid kolmandik naistest (37%) ja 13% meestest arvavad, et naiste näägutamine ei ole vägivalla põhjuseks.

See, et nii vägivallatseja kui ohver on võrdselt süüdi toimunud vägivallas, on veendunud 41% kõigist vastajatest, meestest iga teine ja naistest iga kolmas. Iga teine naine (55%) ja kolmas mees ei ole sellise väitega nõus. Võib teha järelduse, et väga paljude inimeste jaoks Eestis on perevägivald ebamäärane ja arusaamatu nähtus, puuduvad teadmised perevägivalla tegelikust olemusest ja toimumisest. Teadmiseid asendavad suvalised stereotüübid ja eelarvamused.

Uuring näitab, et perevägivalda suhtumine on Eestis vastuoluline. Kuigi üle poole elanikkonnast peab perevägivalda tõsiseks probleemiks ja inimõiguste rikkumiseks, leiab iga kolmas eestimaalane (41% meestest ja 19% naistest) , et perevägivalla probleem on üle võimendatud ja et nende tutvusringkonnas ja elukohas midagi sellist küll aset ei leia. Naistest enamus (62%) ei ole selle väitega nõus, meestest ei ole 43% nõus.

Vaatamata vastuolulistele hinnangutele ja ohvri tugevale süüdistamisele, peab enamik vastajatest (85%) perevägivalda kuriteoks, mille puhul ohvrid vajavad kiiret abi ja kaitset

Küsisime vastajatelt , kuidas ohvreid aidata ja vägivallatseja eest kaitsta, mida selleks esmajoones teha. Kõige enam toetust leiab seisukoht, et vägivald tuleb koheselt peatada, kui politsei on välja kutsutud ja et eelkõige tuleb vägivallatseja pere juurest eemaldada, 61-76% vastajate hinnangul. Teise meetmena peetakse oluliseks vägivallatsejate viharavi sundnõustamise korras , 50-68% peab seda esmatähtsaks .
Kolmandal positsioonil on meede aidata vägivalla ohvritel saada oma mehest materiaalselt sõltumatuks, osutada neile abi elukutse omandamisel , töökoha leidmisel jms., 42-63% vastajate hinnangul.
Neljandana toetatakse kohese lähenemiskeelu kehtestamist **v**ägivallatsejale oma naisele-lastele lähenemiseks, seda pooldab 37-50 %.

28-50 % vastajatest toetavad meedet **aidata** vägivalla ohvritel üürida elamispinda (korterit), kuhu nad saaksid koos lastega mehest eraldi elama minna.

Karistused vägivallatsejatele tunduvad vastajatele liiga leebed . Elanikkonna hinnangul jäävad vägivallatsejad praktiliselt karistamata, sest 71% arvates on karistused vägivallatsejatele, kes ründavad oma pere liikmeid, tekitades traumasid ja vigastusi , liiga leebed . 5% arvab, et seadused on parajad ja vaid 1% arvates liiga ranged.

Valdav osa elanikkonnast (68%) peab vajalikuks spetsiaalse perevägivalla seaduse vastuvõtmist, mis vastajate hinnangul muudaks Eestis perevägivalla ohjeldamise tõhusamaks . Eesti õiguskaitsesüsteemi on vaid vähesel määral kohandatud perevägivalla eripärade arvestamisele. Lähtutakse üldkuritegude regulatsioonist, mis ei võimalda arvesse võtta perevägivalla spetsiifikat ja paljusid nüansse. Eestis puudub spetsiaalne soolise ja lähisuhtevägivalla seadus.

Selgitasime hinnanguid politsei, prokuratuuri ja kohtute tegevusele perevägivalla juhtumite puhul. Kõrgemaid hinnanguid antakse nelja tegevuse puhul:

- Viisakas ja tähelepanelik suhtumine
- Korrektne asjaajamine
- Kiire reageerimine ja kohaletulek (politsei puhul)
- Õiglased tegutsemisreeglid

Madalamalt on hinnatud kahte tegevust

- Kliendikeskne lähenemisviis
- Kõrge efektiivsus ja tulemuslikkus perevägivalla ohjeldamisel

Kõige vähem on elanikkond rahul madala efektiivsuse ja tulemuslikkusega perevägivalla ohjeldamisel nii politsei, prokuratuuri kui kohtu puhul.

SAATEKS

Käesolev uuring on läbi viidud Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Aktiivste kodanike Fondi poolt toetatud projekti „Soostereotüüpideta ja efektiivse õiguskaitsesüsteemi kujundamine soolise vägivalla tõkestamiseks ” raames.
Projekti elluviijaks on Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, partneriteks: Tartu Ülikooli Õigusteaduskond , Tallinna Naiste Kriisikodu ja The Icelandic Women's Rights Association (IWRA). Projekti periood on : 01.12.2019 – 31.05.2022
Projekti põhieesmärgiks on kujundada soostereotüüpideta ja senisest efektiivsem õiguskaitsesüsteem soolise ja lähisuhtevägivalla tõkestamiseks. Efektiivsema õiguskaitsesüsteemi loomise eelduseks on usaldusväärse koostöö kujundamine ohvrite ja õiguskaitsespetsialistide vahel, kus pole kohta ohvri süüdistamisel ega soolistel stereotüüpidel.

Projekti üheks eesmärgiks oli kaardistada lähisuhtevägivalla alast olukorda Eestis ja viia läbi üle-eestiline vägivalla ohvrite kvantitatiivne uuring. Uuringuga selgitatakse, kui palju on Eestis perevägivalla ohvreid naiste ja meeste seas, millised on vägivalla tagajärjed ja ohvrite probleemid? Kui levinud on soostereotüüpne mõtlemine Eesti ühiskonnas, kui sageli süüdistatakse ohvreid endid toimunud vägivallas? Milline oli esimese koroonalaine mõju lähisuhtevägivallale Eestis? Kas ja kuivõrd kaitstud on ohvrite inimõigused Eestis? Kuidas muuta praegust õiguskaitsesüsteemi efektiivsemaks , et soolist vägivalda ennetada ja ohvreid aidata? Millist konkreetset abi ohvrid vajavad?

Perevägivalla uurimiseks on Eestis läbi viidud mitu põhjalikku küsitlust. Esimese üle-eestilise esindusliku sotsioloogilise uuringu viis läbi Eesti Avatud Ühiskonna Instituut aastal 2001. Uuring kaardistas isikuvastast vägivalda Eestis nii naiste kui meeste suhtes. Uuringust selgus, et perevägivald on laialdaselt levinud ja ohtlik isikuvastase vägivalla vorm. Aasta jooksul kannatas iga viies naine ja iga kuues mees isikuvastase vägivalla all. Domineeriv vägivallavorm nii naiste kui meeste puhul oli vaimne, mille all kannatasid peaaegu kõik ohvrid. Vaimse vägivallaga kaasnes igal teisel naisohvril füüsiline või seksuaalne vägivald. Meestel kaasnes vaimse vägivallaga füüsiline vägivald, mille all kannatas 2/3 ohvritest. Uuring lükkas ümber kinnistunud arusaama, et mehed on peamised isikuvastase vägivalla ohvrid.

Põhjalikumalt vaadeldi vägivalla tagajärgi tervisele Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi 2003. aastal läbiviidud uuringus, mille eesmärgiks oli selgitada, millised on vägivalla tagajärjed naistele ning miks vaid vähene osa ohvritest saab meditsiinilist abi ja mis peaks Eesti tervishoiukorralduses muutuma, et ohvrid saaksid õigeaegselt arstiabi .[1]

Teemasse suhtuti Eestis tol ajal pigem eitavalt ja skeptiliselt kui mõistvalt. Kujunenud vastuseisu aitas ületada probleemide viimine avalikkuse ette.
Veel on lähisuhtevägivalla põhjuseid ja võimalikke lahendusi uurinud Allaste ja Võõbus (2008) ning müüte ja tegelikkust selles valdkonnas on käsitlenud oma töös Paats, M. (2010).

[1] Pettai, I., Proos, I. 2001. *Naistevastane vägivald Eestis*. Üle-eestiline sotsioloogiline uuring. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.
Pettai, I., Proos, I. 2003. *Vägivald ja naiste tervis*. Sotsioloogilise uuringu materjalid. Tallinn: Avatud Eesti

Viimati mainitud uuring näitas, et 15–74-aastastest inimestest on pooled elu jooksul vähemalt korra kokku puutunud paarisuhtevägivallaga ning aastas kogeb üks paar kümnest oma suhetes vägivalda.

2012.aastal korraldas FRA (Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet) naistevastase vägivalla uuringu kõigis 28-s Euroopa Liidu liikmesriigis, juhusliku valimi alusel intervjueeriti 42 002 naist, ca 1500 igas riigis, sh Eestis (FRA, 2013). Aasta jooksul kannatas 13 miljonit naist füüsilise ja 3,7 miljonit seksuaalse vägivalla tõttu.

Põhjaliku uuringu pere- ja naistevastasest vägivallast ja ohvrite tervisest viis läbi Eesti Avatud Ühiskonna Instituut aastal 2015.aastal. [2]

2019.aastal korraldas FRA (Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet) vägivalla uuringu kõigis 27-s Euroopa Liidu liikmesriigis, mille põhjal valmis raport: “Kuritegevus, ohutus ja ohvrite õigused” (Crime, safety and victims rights).[3] Küsitleti 35 000 inimest EL-s, nende arvamusi ja kogemusi vägivalla, ahistamise, sissemurdmiste ja tarbijapettuste kohta ning mõju ohvritele. Inimeste vaateid ohutusele ja valmisolekut olla kuriteo tunnistaja.

Perevägivalla temaatikaga on Eestis aktiivselt tegeletud alates aastast 2000. Määravaks sai algusperioodil Eesti politsei initsiatiiv, kes kuulutas teema üheks oma prioriteediks (2004). Edasi loodi juba ohvriabiteenistus, usaldustelefonid lastele ja täiskasvanutele. Kaks korda on Eestis välja töötatud vägivalla alane riiklik strateegia: aastateks 2010-2015 ja 2015-2020 (hõlmab lastevahelist vägivalda, laste väärkohtlemist, pere- ja lähisuhtevägivalda, seksuaalvägivalda, inimkaubandust). Viidud on läbi mitmeid kampaaniaid, et julgustada ohvreid abi otsima.

Perevägivald on üks levinumaid kuritegusid Eestis. 2021. aastal registreeriti 3760 perevägivalla kuritegu, mis moodustab poole kõigist vägivallakuritegudest.

FRA (Euroopa Põhiõiguste Amet) 2019.aastal tehtud uuringu kohaselt on Eesti lähisuhtevägivalla tasemelt Euroopa tipus.

Perevägivalla hind on Eestis kõrge -116,5 miljonit eurot aastas, mis selgus Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi poolt 2016.aastal tehtud arvutustest. Tegemist on väga tõsise ja kallist hinda maksva probleemiga,[4]

Igal neljandal juhtumil on laps kas vägivalla ohver või pealtnägija. Eesti kuritegevusstatistikast selgub, et vägivallatsejatest 88% on mehed ja ohvritest 82% naised. Enamik (juhtumitest 75%) toimub praeguste või endiste abikaasade või elukaaslase vahel. Kõigist lähisuhtevägivalla asjadest moodustab füüsiline vägivald 78%. Iga viies on korduvvägivalla juhtum. Teadmata on varjatud vägivalla juhtumite tegelik arv. Kartes hukkamõistvat ja halvustavat suhtumist, ei julge ohvrid tihti pöörduda abi saamiseks spetsialistide poole.

[2] Pettai, I., Proos, I., Laidmäe,V-I.(2016). Pere- ja naistevastane vägivald ja ohvrite tervis. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut
[3] https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-survey-crime
[4] Iris Pettai,Ene-Margit Tiit,Lembi Ruubel,Jane Rist,Virve-Ines Laidmäe (2016). Perevägivalla hind Eestis. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

Perevägivald on sageli varjatud koduseinte vahel toimuv nähtus, millest teatakse väga vähe. Vägivalla juhtumite tõsidust ja selle kaugeleulatuvaid tagajärgi ei tunneta. Valdav osa perevägivallast toimub siiani peitjuhtumitena, mida ei registreerita üheski registris ja mille kohta ei ole üheski ametkonnas täielikku pilti. Käesolevas uuringus määratlesid vastajad ise, kas nende suhtes on kasutatud vägivalda, kas nad on viimase aasta jooksul olnud vägivalla ohvrid.
Erinevaid vägivalla liike palusime vastajal mõista järgmiselt:
Vaimne vägivald: Teid on rängalt solvatud, alavääristatud, mõnitatud, ähvardatud või põhjustatud muid hingelisi kannatusi
Füüsiline vägivald: Teid on löödud, pekstud või tekitatud muul viisil füüsilist valu
Seksuaalne vägivald: Teid on vastu teie tahtmist sunnitud astuma seksuaalvahekorda või üritatud seksuaalvahekorda

Iga vastaja hindas tema suhtes toimepandud vaimset-, füüsilist- ja seksuaalset vägivalda eraldi. Seega oli võimalik analüüsida, kui paljud naised ja mehed on alates 15-ndast eluaastast kogenud vaimset-, füüsilist- ja seksuaalset vägivalda ning kui suur on nende naiste ja meeste arv, kes on alates 15-ndast eluaastast pidanud üle elama mitmeid erinevaid vägivalla liike.

1. VÄGIVALLA DEFINEERIMINE

Vägivalla mõiste hõlmab nii tahtliku füüsilise jõu kasutamise kui ka üksikisiku või grupi ähvardamise. Vägivalla üheks vormiks on peresuhtevägivald (ka lähisuhtevägivald), mida eristab pereringis toimuvast konfliktist/tülist asjaolu, et see on ühe inimese tahtlik soov domineerida, näidata oma võimu ja üleolekut soov tekitada teisele inimesele emotsionaalset või füüsilist kahju (nt alandada, hirmutada, ähvardada või teha füüsiliselt haiget). Perevägivald on korduv ja süstemaatiline teise pereliikme allutamine enda tahtele. Selleks võib vägivallatseja kasutada füüsilist, vaimset, majanduslikku ja seksuaalset vägivalda, millel kõigil on rida erinevaid avaldumisvorme.

Perekonnas toimepandud vägivallast räägitakse tavaliselt kui pere- või koduvägivallast. Koduvägivald nagu ka näiteks tänavavägivald, on üldmõiste, mis tähistab vägivalla toimepanemise kohta. Perevägivalla mõiste annab teada, et peres on vägivaldsed suhted, kuid ei täpsustata, milliste pereliikmete vahel vägivald aset leiab.

Perevägivald ei esine ainult abielulistes suhetes, vaid võib esineda igat tüüpi lähisuhetes, selle mõiste alla mahub ka näiteks nn kohtinguvägivald. Perevägivalda esineb kõikides sotsiaalsetes gruppides, religioonides, kõikide rasside esindajate seas, etnilistes gruppides ja nii heteroseksuaalsetes, lesbide kui ka geide suhetes[5] ning kaasatud võivad olla igas eas ja tervisliku seisundiga inimesed. Vägivalda võivad lähisuhetes sh kodus ja pereringis kasutada nii mehed kui naised, nii lapsed kui täiskasvanud. Lisaks naistele kannatavad vägivalla all ka lapsed, vanavanemad, muud sugulased aga ka mehed.

Eestis kasutatakse paralleelselt mõisteid „perevägivald“ ja „lähisuhtevägivald“. Perevägivald on ühe pereliikme poolt teise vastu toime pandud füüsiline, seksuaalne või vaimne vägivald või nendega ähvardamine. Füüsiline vägivald tähendab füüsilise sunni kasutamist, jõu või relva kasutamist, et partnerit haavata või talle kehalisi kahjustusi tekitada. Seksuaalne vägivald sisaldab vägivaldset seksuaalsuhet, nõusolekuta seksuaalsuhet ja kavatsetud või lõpetatud seksuaalakti vastu partneri soovi või kasutades selleks survet, alkoholi või muid narkootilisi aineid. Psühholoogiline vägivald sisaldab kontrolli partneri üle või tema isoleerimist, alandavat või talle piinlikkust tekitavat käitumist. Majanduslik vägivald sisaldab piiratud ligipääsu ressurssidele ja kontrolli eluks vajalike ressursside üle.[6]

Mõiste “perevägivald” alla mahub palju vägivalla eri liike:

- Mehe või meespartneri poolt abikaasa või intiimpartneri suhtes toime pandud vaimne, füüsiline või seksuaalne rünnak, mille tagajärjel on ohvrile tekitatud emotsionaalne trauma, füüsilised vigastused või muu kahju.
- Naise või naispartneri poolt abikaasa või intiimpartneri suhtes toime pandud vaimne, füüsiline või seksuaalne rünnak, mille tagajärjel on ohvrile tekitatud emotsionaalne trauma, füüsilised vigastused või muu kahju.

[5] Girshick Lori B., 2009 Transgender Voices: Beyond Women and Men. Publisher: UPNE
[6] UN Secretary General’s study on violence against women 2006

- Vanemate või hooldajate poolt laste suhtes toime pandud vaimne, füüsiline või seksuaalne rünnak, mille tagajärjel on ohvrile tekitatud emotsionaalne trauma, füüsilised vigastused või muu kahju.
- Vanemate vendade-õdede või teiste suguvõsaliikmete poolt laste suhtes toime pandud vaimne, füüsiline või seksuaalne rünnak, mille tagajärjel on ohvrile tekitatud emotsionaalne trauma, füüsilised vigastused või muu kahju.
- Laste (noorukite) poolt vanemate või vanavanemate suhtes toimepandud vaimne, füüsiline või seksuaalne rünnak, mille tagajärjel on ohvrile tekitatud emotsionaalne trauma, füüsilised vigastused või muu kahju.
- Täisealiste laste poolt eakate vanemate või vanavanemate (kes on kas perekonnast sõltuvad või haiged) suhtes toimepandud vaimne, füüsiline või seksuaalne rünnak, mille tagajärjel on ohvrile tekitatud emotsionaalne trauma, füüsilised vigastused või muu kahju.

Mõlemad mõisted „perevägivald“ ja „lähisuhtevägivald“ on oma olemuselt küllaltki sarnased. Paraku ei eristu nendes mõistetes ohvri ja vägivallatseja sugu.

Kõige sagedamini esinev perevägivalla vorm on selline, kus kus mees kasutab vägivalda naissoost pereliikme ja eelkõige oma intiimpartneri - abikaasa või elukaaslase vastu. Vägivalla sooline iseloom on leidnud kinnitust faktidest ja eri riikides tehtud uuringud näitavad, et 90-97% vägivaldsetest juhtumitest intiimsuhetes on meestepoolne vägivald naiste suhtes.[7] Ohvrite ja vägivallatsejate (naiste-meeste) vahekord lähisuhtevägivalla juhtumite puhul on 1 : 9, seega on igast kümnest ohvrist 1 mees ja 9 naist. Seega saame perevägivallaga seoses rääkida eelkõige naiste vastu suunatud vägivallast.

Rahvusvaheline õigus käsitleb perevägivalda sageli kui naistevastast vägivalda, pidades seda naiste diskrimineerimise üheks vormiks ja naiste inimõiguste rikkumiseks. ELN esitas 1993. aastal alljärgneva definitsiooni: “Naistevastane vägivald sisaldab naiste õiguste rikkumist sellistes küsimustes nagu õigus elule, turvalisusele, vabadusele ja väärikusele ja järelikult on see demokraatliku ühiskonna funktsioneerimise takistuseks, mis baseerub seadusele.”[8]

Istanbuli konventsioonis kasutatakse üheaegselt kaht mõistet: perevägivald ja naistevastane vägivald.[9] Istanbuli konventsioon käsitleb naistevastast vägivalda kui naiste inimõiguste rikkumist ning naiste diskrimineerimise vormi. Naistevastane vägivald tähendab kõiki soopõhise (gender-based) vägivalla akte, mille tulemusena või võimaliku tulemusena tekitatakse naisele füüsilisi, seksuaalseid, psühholoogilisi või majanduslikke kahjusid või kannatusi, sealhulgas selliste aktidega ähvardamist, sundi või omavolilist vabadusest ilmajätmist sõltumata sellest, kas see leiab aset avalikult või eraelus. Ka on samas konventsioonis määratletud soopõhine vägivald naiste vastu - vägivald, mis on suunatud naise vastu põhjusel, et tegemist on naisega või mis mõjutab naisi ebaproportsionaalselt.[10]

Perevägivald on Istanbuli konventsioonis määratletud kui igasugused füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalla aktid, mis leiavad aset perekonnas või koduseinte vahel või endiste

[7] Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. World Health Organization 2013
[8] http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/210.htm
[9] Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Artikkel 3. Istanbul, 11V.2011. www.coe.int/conventionviolence
[10] Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Artikkel 3. Istanbul, 11V.2011. www.coe.int/conventionviolence

või praeguste abikaasade või partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallatseja elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas.[11]

2. UURINGU KORRALDAMISEST

2.1. Uuringu eesmärgid

Käesoleva uuringu eesmärgiks on selgitada ja lahti mõtestada pere- ja naistevastase vägivalla ilminguid Eestis. Tegemist on osaliselt kordusküsitlusega.
Analoogiline üle-eestiline elanikkonna uuring lähisuhtevägivalla kohta viidi läbi Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi poolt 2015.aastal ja koostöös Tartu Ülikooli õigusteaduskonnaga 2019.aastal .

Käesolev uuring on läbi viidud Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Aktiivste kodanike Fondi poolt toetatud projekti „Soostereotüüpideta ja efektiivse õiguskaitsesüsteemi kujundamine soolise vägivalla tõkestamiseks ” raames.
Projekti elluviijaks on Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, partneriteks: Tartu Ülikooli Õigusteaduskond , Tallinna Naiste Kriisikodu ja The Icelandic Women’s Rights Association (IWRA). Projekti periood on : 01.12.2019 – 31.05.2022

Konkreetsed eesmärgid:

1. Naised ja mehed - perevägivalla ohvrid: vaimse, füüsilise ja seksuaalse vägivalla kogemused.
2. Selgitada , kui suur on vägivalla ohvrite arv Eestis ja millised on vägivalla tagajärjed ohvritele.
3. Ahistamine töökohal : naised ja mehed ahistamise ohvrid
4. Milline oli esimese koroonalaine mõju lähisuhtevägivallale Eestis? Kas ja kuivõrd lähisuhtevägivalla tase muutus?
5. Kuivõrd kaitstud on ohvrite inimõigused Eestis?
6. Kui levinud on soostereotüüpne mõtlemine ühiskonnas, kui sageli süüdistatakse ohvreid toimunud vägivallas
7. Kuidas muuta praegust õiguskaitsesüsteemi efektiivsemaks , et soolist vägivalda ennetada ja ohvreid aidata?
8. Millist konkreetset abi ohvrid vajavad?

[11] Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Artikkel 3. Istanbul, 11V.2011. www.coe.int/conventionviolence

2.2. Uuringu läbiviimine

Uuring viidi läbi maikuus 2020 üle-eestilise esindusliku elanikkonna uuringuna , kus küsitleti kokku 1021 inimest. vanuses 15+ . Küsitletutest oli naisi 571 ja mehi 450. Uuringu valim koostati juhumeetodil ning see oli esinduslik rahvastiku mudeli suhtes. Uuringu tulemusi saab interpreteerida kui Eestile iseloomulikke seoseid ja trende. Vastajate seas oli ohvreid (vägivalla kogemustega) inimesi 445. Naisvastajatest olid vägivalla kogemused alates 15-ndast eluaastast 48%-l, meesvastajatest 38%-l.

.

2.3.Metoodika kirjeldus

Uuringu metoodika töötati välja Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi juurde loodud töörühmas, Norstat Eesti AS aitas uuringu tehniliselt läbi viia . Uuring viidi läbi maikuus 2020 üle-eestilise esindusliku elanikkonna uuringuna , kus küsitleti kokku 1021 inimest. vanuses 15+ . Küsitletutest oli naisi 571 ja mehi 450. Uuringu valim koostati juhumeetodil ning see oli esinduslik rahvastiku mudeli suhtes. Uuringu tulemusi saab interpreteerida kui Eestile iseloomulikke seoseid ja trende.
Küsitlemiseks kasutati isetäidetavat ankeeti. Küsitlusmeetoditena kasutati veebiküsitlust,
Küsitluses osalemine oli vabatahtlik ning anonüümne, vastajal ei tulnud kirjutada ankeeti oma nime, samuti ei salvestanud programm andmebaasi isikuandmeid.
Ankeet koosnes peamiselt valikvastustega küsimustest, millest osa puhul oli võimalik vastus anda vabas vormis, kui loetelus sobilikku varianti ei leidunud. Ka oli ankeedis mõned küsimused, millistele sai vastata vabas vormis.

Käesolevas materjalis on kasutatud ka kahe varasema uuringu tulemusi: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna 2019.aasta Eesti elanikkonna uuringu (1003 vastajat) ja Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi 2015.aasta uuringu (1035 vastajat) tulemusi.

2.4. Vägivalla määratlemine

Küsitluses määratlesid vastajad ise, kas nende suhtes on kasutatud vägivalda, kas nad on viimase aasta jooksul olnud vägivalla ohvrid. Erinevaid vägivalla liike palusime vastajal mõista järgmiselt:
Vaimne vägivald: Teid on rängalt solvatud, alavääristatud, mõnitatud, ähvardatud või põhjustatud muid hingelisi kannatusi
Füüsiline vägivald: Teid on löödud, pekstud või tekitatud muul viisil füüsilist valu
Seksuaalne vägivald: Teid on vastu teie tahtmist sunnitud astuma seksuaalvahekorda või üritatud seksuaalvahekorda

Iga vastaja hindas tema suhtes toimepandud vaimset-, füüsilist- ja seksuaalset vägivalda eraldi. Seega oli võimalik analüüsida, kui paljud naised on viimase aasta jooksul kogenud vaimset-, füüsilist- ja seksuaalset vägivalda ning kui suur on nende naiste arv, kes on aasta jooksul tundnud mitmeid erinevaid vägivalla liike.

3. NAISED JA MEHED, VÄGIVALLA OHVRID

3.1. Vägivalla kogemused alates 15-eluaastast

15-eluaastast kuni praeguseni on Eestis vägivalda kogenud 48% naistest ja 38% meestest (Tabel 1). Sellesse numbrisse on koondatud vaimse, füüsilise ja seksuaalse vägivalla juhtumid, mida naised ja mehed on pärast oma lapsepõlve läbi elanud. Sageli on tegemist nn. kombineeritud
vägivalla juhtumitega, kus ühed ja samad naised ning mehed on kogenud nii vaimset kui füüsilist vägivalda või siis seksuaalset vägivalda.

Tabel 1. Kas Te olete 15-aastaseks saamisest kuni praeguseni isiklikult kogenud vaimset, füüsilist või seksuaalset vägivalda? (%-s)

	Naised 2020	**Naised 2015**	**Mehed 2020**	**Mehed 2015**
Vaimne vägivald	37	38	20	27
Füüsiline vägivald	24	19	26	29
Seksuaalne vägivald	20	9	2	4
Keskmiselt kogenud nii vaimset, füüsilist kui seksuaalset vägivalda	**48**	**42**	**38**	**40**

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring 2020.aastal , 1021 vastajat ja Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring 2015.aastal , 1035 vastajat

Kõige enam on naisi ja mehi, kes peavad ennast vaimse vägivalla ohvriteks. Selliseid naisi on 37% kõikidest naistest ja 20% kõikidest meestest. 24% naistest ja 26% meestest on olnud füüsilise või nii füüsilise kui vaimse vägivalla ohvrid. Iga viies naine ja 2% meestest on olnud füüsilise ja seksuaalse vägivalla või siis üksnes seksuaalse vägivalla ohvrid, ka võib seksuaalsele vägivallale lisanduda vaimne vägivald.

Võrreldes 2015.aastaga on kasvanud vägivallakogemustega naiste osakaal 6% võrra, 42%-lt 48%-ni. Perioodil 2015-2020 on vaimse vägivalla kogemustega naiste osakaal jäänud praktiliselt samaks , märgatavalt on kasvanud füüsilise (+5%) ja seksuaalse vägivalla kogemustega naiste osakaal (+11%).

Võib kahelda selles, et viie aasta jooksul (2015-2020) on füüsilise ja seksuaalse vägivalla tase Eestis nii märgatavalt kasvanud, pigem on naised muutunud teadlikumaks ja suudavad enda suhtes korda saadetud vägivalda rohkem märgata, ka on kasvanud julgus toimunust rääkida ja seda kasvõi küsitlusele vastamise vormis.

Meeste puhul võib täheldada vägivalla kogemuste mõningast kahanemist . Keskmiselt on 2020.aastal vägivalla kogemustega mehi 2% võrra vähem kui 2015.aastal. Suurim langus on olnud vaimse vägivalla puhul-7%, füüsilise puhul 3% ja seksuaalse puhul 2%. Muudatused tunduvad loogilised, sest põhiliselt kannatavad mehed vägivalla all avalikes kohtades , vähem tööl või oma kodus. Kuna avalikes kohtades muutub elu üha turvalisemaks, siis on vähem ka meeste vastu suunatud vägivalda.

Naiste ja meeste puhul omab suurt tähendust vägivalla toimumiskoht. Mehed kogevad vägivalda peamiselt avalikes kohtades (tänaval, klubis jne), kus 2020.aastal toimus nendega 68% kõigist füüsilise, 43% vaimse ja 53% seksuaalse vägivalla juhtumitest. . Oma kodus on vägivalda kogetud märksa vähem, 28% vaimse, 24% füüsilise ja 29% seksuaalse vägivalla juhtumitest tomusid kodus. Töökohal kannatasid mehed eeskätt vaimse vägivalla all (29% juhtumitest). (Tabel 2)

Tabel 2. Vägivalla toimumiskoht
(%-s vastajatest, kes on 15-aastaseks saamisest kuni praeguseni kogenud vägivalda)

	Naised 2020			Mehed 2020		
Vägivalla toimumiskoht	Vaimne vägivald	Füüsiline vägivald	Seksuaalne vägivald	Vaimne vägivald	Füüsiline vägivald	Seksuaalne vägivald
Avalikus kohas (nt tänaval, klubis)	29	29	53	43	68	53
Töökohal	30	3	12	29	8	18
Oma kodus	41	68	35	28	24	29
Kokku	100	100	100	100	100	100

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring 2020.aastal , 1021 vastajat

Naised kogevad vägivalda peamiselt kodus (oma elukaaslaste, partnerite või pereliikmete poolt), kus on toimunud 68% füüsilise, 35% seksuaalse ja 41 % vaimse vägivalla juhtumitest. Ohtlikkuselt teisel positsioonil on naiste jaoks avalikud kohad ja seda eeskätt seksuaalse vägivalla poolest ning kolmandal töökohal toimuv vägivald. (Tabel 2)

3.2. Viimase aasta jooksul kogetud vägivald

Naistest on viimase aasta jooksul vaimset, füüsilist või seksuaalset vägivalda kogenud 12 % ja meestest 7% . (Tabel 3). Aasta jooksul saadud vägivalla kogemused on sarnase struktuuriga

kui kogu elu jooksul (alates 15-st eluaastast) kogetud vägivald. Kõige enam kogevad nii naised kui mehed vaimset vägivalda, teisel kohal on füüsiline ja kolmandal seksuaalse vägivalla kogemused.

Võrreldes 2015. aastaga on aasta jooksul vägivalda kogenud naiste ja meeste arv aasta jooksul praktiliselt samaks jäänud.

Tabel 3. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul kogenud…?

(%-s)

	Naised 2020	**Naised 2015**	**Mehed 2020**	**Mehed 2015**
Vaimne vägivald	12	12	7	6
Füüsiline vägivald	9	4	3	3
Seksuaalne vägivald	2	2	1	-
Keskmiselt kogenud erinevaid vägivalla liike	**13**	**12**	**7**	**7**

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring 2020.aastal , 1021 vastajat

3.3.Vägivalla toimepanija

Naiste puhul on nii füüsilise kui seksuaalse vägivalla peamine toimepanija kas praegune või eelmine abikaasa/partner/poiss-sõber (40 -43%) ja teised pereliikmed (20%). Meeste puhul on füüsilise vägivalla peamisteks toimepanijateks võõrad või juhututtavad (48%), sõbrad või lähedased tuttavad (14%), teised pereliikmed (10%) ja eksabikaasa (10%). Seksuaalse vägivalla juhtumeid meeste suhtes selgus liiga vähe, et nende toimepanijaid analüüsida .(Tabel 4)

Vaimse vägivalla all kannatavad naised kõige enam teiste pereliikmete (19%), praeguse või eelmise abikaasa/partneri või poiss-sõbra tõttu (21%), kolleegide ja ülemuse tõttu (24%), aga ka võõraste või juhututtavate tõttu (23%). Meestest kannatab oma praeguse või eelmise abikaasa/partneri vaimse vägivalla all vaid 17%. Suurimaks vaimse vägivalla ohuks on meestele võõrad või juhututtavad (29%), kolleegid ja ülemus (23%) ja teised pereliikmed (10%).

Tabel 4. Kui Te olete 15-aastaseks saamisest kuni praeguseni kogenud vägivalda, siis kes oli selle toimepanijaks?

		Vaimne vägivald		Füüsiline vägivald		Seksuaalne vägivald	
		Naine	**Mees**	**Naine**	**Mees**	**Naine**	**Mees***
A	Praegune abikaasa, partner	**9**	**7**	**9**	**4**	**9**	
B	Eelmine abikaasa, partner	**4**	**10**	**28**	**10**	**24**	
C	Minu lapsed	**2**	**2**	**-**	**-**	**-**	
D	Teised pereliikmed	**17**	**10**	**20**	**10**	**-**	
E	Poiss-sõber/tüdruksõber	**8**	**6**	**7**	**6**	**6**	
F	Lähedane tuttav	**8**	**7**	**7**	**8**	**6**	
G	Naaber	**5**	**6**	**-**	**4**	**3**	
H	Kolleeg	**10**	**9**	**2**	**4**	**6**	
I	Ülemus	**14**	**14**	**2**	**6**	**3**	
J	Juhututtav, keda tundsin vähe	**10**	**11**	**10**	**16**	**18**	
K	Võõras	**13**	**18**	**15**	**32**	**25**	
	Kokku	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring 2020.aastal , 1021 vastajat

* Seksuaalse vägivalla juhtumeid meeste suhtes oli küsitluses liiga vähe, et nende toimepanijaid analüüsida

3.4. Ahistamine töökohal

Tabel 5. Kuidas Teile tundub, kas seksuaalne ahistamine tööl (koolis/õppeasutuses) on tõsine probleem Eesti ühiskonnas, või on selle probleemi tähendus üle võimendatud? (%-s)

	Kõik vastajad	**Naised**	**Mehed**
On tõsine probleem	25	31	17
Selle probleemi tähendus on üle võimendatud	34	28	41
Ma ei näe siin mingit probleemi	10	7	14
Raske öelda	31	33	28
Kokku	100	100	100

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring 2020.aastal , 1021 vastajat

Selgitasime hinnanguid seksuaalse ahistamise kohta tööl (koolis/õppeasutuses) , kui tõsiseks probleemiks seda hinnatakse . (Tabel 5)

Seksuaalset ahistamist tööl (koolis/õppeasutuses) peab tõsiseks probleemiks vaid iga neljas vastaja, naistest iga kolmas, meestest iga kuues. 56% meestest arvab, et probleemi tähendus on üle võimendatud, või et mingit probleemi siin polegi, naistest on samal seisukohal 35%.
Kolmandik on erapooletud oma hinnangutes. Võrreldes suhtumisega perevägivalda , on siinosas einevused väga suured.

Töö juures ahistamine või ka vägivalla kasutamine on Eestis üsnagi levinud. 2020. aasta uuringust selgus, et iga neljas naine (23%) ja kuues mees (18%) on viimse 12 kuu jooksul kogenud tööl kas ülemuse, kolleegi või kliendi poolset ahistamist või ka vägivalla kasutamist.

Tööl kasutatavaid ahistamisvorme on väga erinevaid .(Tabel 6) Rohkem levinud ahistamisvormid tööl on alandamine, taga kiusamine või ebaõiglane kohtlemine, kahemõtteliste naljade rääkimine või karjumine ja ähvardamine, neid ahistamisviise on kogenud 18-23 % naistest ja 17-18% meestest. Naised on veidi sagedamini seksuaalse ahistamise ohvrid (4%) kui mehed (1%).

Võrreldes 2015.aastaga on ahistamiskogemused oluliselt kasvanud nii naiste kui meeste puhul, seda eriti taga kiusamise või ebaõiglase kohtlemise, karjumise ja ähvardamise, aga ka alandamise osas. (Tabel 6)

Tabel 6. Kas Teil isiklikult on viimase 12 kuu jooksul tööl olles esinenud olukordi, kus Teie ülemus, kolleegid või kliendid on ...? (vastused skaalapunktile „jah“ %-s)

	Naised		Mehed	
	2020	**2015**	**2020**	**2015**
Teid taga kiusanud või kohelnud ebaõiglaselt	23	11	17	10
Suhtunud Teie seisukohtadesse alandavalt	21	14	18	11
Teie peale karjunud või Teid ähvardanud	18	9	17	10
Rääkinud kahemõttelisi seksuaalse alatooniga nalju	12	11	9	9
Teinud kohatuid märkuseid Teie välimuse kohta	11	6	9	6
Saatnud solvava või ähvardava sisuga e-kirju, SMS	6	2	4	2
Teinud Teile ettepanekuid seksuaalvahekorraks	5	4	2	3
Solvangud, lähenemiskatsed või ähvardused Facebookis, jututoas jm sotsiaalmeedias (sotsiaalvõrgustikus)	4	2	4	2
Puudutanud Teid vastu teie tahtmist intiimpiirkondadest	4	2	1	1

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring 2020.aastal , 1021 vastajat ja Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, 2015

3.5. Koroonaepideemia aitas kaasa vaimse perevägivalla kasvule

2020. aasta oli Eestile nagu ka paljudele teistele riikidele maailmas keeruline koroonaepideemia tõttu. Esimene koroonasse haigestumise juhtum leidis aset 27. veebruaril 2020, seejärel levis viirus kiiresti üle kogu riigi, mille tõttu tehti suuri piiranguid inimeste liikumisele. Perioodil märts kuni juuni 2020 tuli enamikel inimestel Eestis elada piirangutega ja rohkem kodurežiimil. Selgitasime uuringuga, kuidas see mõjutas peresuhteid ja ka perevägivalla taset.[12]

Tabel 7. Palun hinnake, kas koroonakriis on mõjutanud teie peresuhteid. Kas kodusviibimise perioodil on suhted teie abikaasa/partneriga... (Kõik vastajad %-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
Muutunud paremaks	13	11	13
Jäänud samaks	68	69	69
Muutunud halvemaks	**6**	**5**	**7**
Ei oska hinnata	13	15	11
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring, 1021 vastajat 2020*

Uuring näitas, et tugevat mõju koroonakriisil peresuhetele ei olnud. Vaid 6% vastajate hinnangul muutusid nende suhted abikaasa või partneriga halvemaks. Valdavalt jäid peresuhted samaks, nagu enne koroonakriisi(68%),13%-l isegi paranesid ,14 % andsid neutraalse hinnangu.(Tabel 7).

Ka ei saa täheldada suuri muudatusi perevägivalla ohvrite arvus.Tabelis 8 on võrreldud 2020.aasta maikuus, koroona kõrgperioodil tehtud elanikkonna uuringu tulemusi aasta varem, 2019.aasta juulikuus tehtud uuringuga. Võrreldes aasta varem tehtud uuringuga, on kasvanud mõnevõrra vaimset vägivalda kogenud ohvrite arv, naiste puhul 3% ja meeste puhul 6%. Füüsilise vägivalla ohvrite arvus ei olnud muudatusi, nii 2019 kui 2020.aastal oli naisohvrite arv 24% ja meesohvrite arv 30% ning 29%, kasv vaid 1%.

Ka seksuaalset vägivalda kogenud inimeste arv jäi praktiliselt samale tasemele, 2019.aastal oli seksuaalse vägivalla kogemus 19%-l naistest , 2020.aastal 20%-l, kasv 1%. Meeste puhul oli mõlemal aastal seksuaalse vägivalla kogemus 2%-l meestest (Tabel 8). Seega kartus, et koroonakriis viib perevägivalla taseme kõrgeks ja juhitamatuks, veel tol hetkel õnneks ei teostunud.

[12] Uuring viidi läbi 2020.aasta maikuus, kui oli koroonaepideemia kõrgperiood, pered olid olnud valdavalt kodurežiimil alates märtsikuu keskpaigast 2020.

Tabel 8. Kas Te olete 15-aastaseks saamisest kuni praeguseni isiklikult kogenud vaimset, füüsilist või seksuaalset vägivalda? (%-s)

	Naised 2019	Naised 2020	Mehed 2019	Mehed 2020
Vaimne vägivald	34	37	19	25
Füüsiline vägivald	24	24	30	29
Seksuaalne vägivald	19	20	2	2

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019; Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring, 1021 vastajat, 2020

3.6. Vägivalla tagajärjed

2020. aasta uuringus küsisime, kuidas ohvrid end tunnevad ja millised on vägivalla tagajärjed. Selgus, et naisohvritest elab iga viies ja meesohvritest iga kümnes pideva hirmu all, et vägivald võib jätkuda. 18%-le naisohvritest ja 26%-le meesohvritest on vägivald põhjustanud kehalisi vigastusi. Ohvrid (eeskätt naised) kurdavad vägivallatseja üleliigse armukadeduse, pideva kontrollimise, jälitamise, ahistamise üle jne. (Tabel 9).

Tabel 9. Millised on kogetud vägivalla tagajärjed? (Vägivalla ohvrite vastused skaalapunktile"jah" %-s)

	Kõik vägivalla ohvrid	Naised	Mehed
Kas Te tunnete hirmu, et vägivald võib jätkuda?	16	19	9
Kas vägivald on põhjustanud Teile (kehalisi) vigastusi?	21	18	26
Kas vägivallatseja on üleliigselt armukade?	14	18	8
Kas teie vahel on praegu või on olnud konflikte lapsega suhtlemise teemadel?	13	15	9
Kas vägivallatseja üritab kontrollida kõike, mida Te teete ?	10	13	6
Kas vägivallatseja jälitab või ahistab Teid pidevalt: helistab, kirjutab, kontakteerub?	6	7	3
Kas vägivald muutub üha tõsisemaks ja ohtlikumaks?	6	5	8
Kas tunnete end perekonnast/sõpradest isoleerituna, sest vägivallatseja üritab Teid takistada kohtumast sõprade / pere / arstiga / teistega?	4	4	3

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring, 1021 vastajat 2020*

6% ohvritest elavad kriitilises olukorras, kus vägivald muutub nende jaoks üha tõsisemaks ja ohtlikumaks (Tabel 9). Ka paljud meesohvrid (8%) elavad kriitilises olukorras, kuid see ei tähenda, et nad kannatavad oma naiste (abikaasade/partnerite) vägivalla tõttu. Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi poolt tehtud uuringud näitavad, et meeste suhtes on vägivaldsed eeskätt teised mehed: sugulased, naabrid, sõbrad, juhututtavad, võõrad jt. seda nii vaimse, füüsilise kui seksuaalse vägivalla puhul.

3.7. Perevägivalda peetakse Eestis tõsiseks probleemiks ja inimõiguste rikkumiseks

Perevägivalla all kannatab peamiselt naine. Üle poole Eesti elanikkonnast (50-61%) peab naistevastast vägivalda kas väga tõsiseks või küllaltki tõsiseks probleemiks (Tabel 10).

Tabel 10. Kuivõrd on naistevastane vägivald Teie arvates probleem? (Vastused skaalapunktidele "Väga tõsine +küllaltki tõsine probleem"**) (%-s)**

	Kõik vastajad	**Naised**	**Mehed**
Vaimne vägivald	**61**	76	44
Füüsiline vägivald	**59**	70	47
Seksuaalne vägivald	**50**	61	38

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Üle poole Eesti elanikkonnast (50-61%) peab naistevastast vägivalda kas väga tõsiseks või küllaltki tõsiseks probleemiks Rohkem on sellega nõus naised, kelledest 76% peab vaimset, 70% füüsilist ja 61% seksuaalset vägivalda tõsiseks probleemiks. Mehed on siinosas märksa vähem nõus ja nii arvab alla poole meestest (44%), et vaimne vägivald on tõsine probleem, füüsilist vägivalda hindab tõsiseks probleemiks 47% ja seksuaalset 38% meestest.(Tabel 10).

Naistevastast vägivalda vaadeldakse maailmas kui inimõiguste rikkumist, mis nõuab riigi sekkumist, riigil on vastutus ja kohustused nii oma kodanike kui ka rahvusvahelise üldsuse ja õiguse ees. Perevägivald rikub selliseid inimõiguseid nagu igaühe õigus võrdsele kaitsele seaduse ees, õigus olla kaitstud diskrimineerimise eest soolisel pinnal, õigus olla kaitstud julma, ebainimliku, väärikust alandava kohtlemise või karistuse eest, õigus maksimaalsele füüsilisele ja psüühilisele tervisele.

Inimese eraelu ja käitumine igapäevaelus sh pereringis toimuv, said liberaalse õiguste kontseptsiooni raames täisväärtuslikuks poliitiliseks teemaks alles 20. sajandi 70-ndatel. Perevägivalla juhtumid hakkasid jõudma avalikkuse ette, neid oli arvukalt ja riigil (esimeste USA ja Suurbritannia) polnud enam võimalik käed rüpes pealt vaadata ja mitte sekkuda. Naistevastane vägivald, mis perevägivallas domineeriv, üks levinumaid inimõiguste rikkumise vorme kogu maailmas. [13]

ÜRO naistevastase vägivalla kaotamise deklaratsioonis (1993) on öeldud, et "naistevastane vägivald on ajalooliselt ebavõrdsete meeste ja naiste vaheliste võimusuhete ilming, mis on viinud meeste domineerimise ja naiste diskrimineerimise ning vägivalla ennetamiseni. naiste täielik edendamine ja et naistevastane vägivald on üks üliolulisi sotsiaalseid mehhanisme, mille abil naised sunnitakse meestega võrreldes alluvale positsioonile." ÜRO sõnul "pole ühtegi maailma piirkonda, ühtegi riiki ega kultuuri, kus oleks tagatud naiste vägivallavabadus." [14]

Perevägivalda peetakse ka Eestis tõsiseks inimõiguste rikkumiseks. Perevägivalla ohvrite inimõiguste tagamise osas näeb probleeme üle poole Eesti elanikkonnast (58%), 14% arvates probleeme pole ja pea iga kolmas ei ole osanud hinnangut anda (Tabel 11).

Tabel 11. Kas Teie hinnangul on perevägivalla ohvrite inimõiguste tagamisega Eestis probleeme?

Vastused skaalapunktidele	**Kõik vastajad**	**Naised**	**Mehed**
Väga suured probleemid	16	20	9
On mõned probleemid	42	39	45
Probleeme pole	14	8	21
Raske öelda	28	33	25
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring, 1021 vastajat 2020*

Tõsisemaks peavad perevägivalla ohvrite inimõiguste rikkumist naised, kelledest iga viies leiab, et tegemist väga suure probleemiga, 39% hinnangul on mõningaid probleeme. Meestest arvab vaid 9% , et tegemist on väga suure probleemiga, 45% arvates on mõningaid probleeme ja viiendiku arvates probleemid puuduvad.

[13] *Fried, Susana T. (2003). "Violence against women". Health and Human Rights Journal. Harvard University Press. **6** (2): 88–111. doi:10.2307/4065431. JSTOR 4065431.*

[14] Declaration on the Elimination of Violence against Women. - https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocitycrimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf

3.8. Soolise võrdõiguslikkuse väärtustamine

Hinnangud inimõiguste tagamisele perevägivalla ohvritele on tihedalt seotud soolise võrdõiguslikkuse väärtustamisega. Soolist võrdõiguslikkust peab Eestis isiklikult oluliseks 2/3 elanikkonnast (67%), ebaoluline on see vaid iga viienda vastaja jaoks. (Tabel 12)

Tabel 12. Kui oluline on Teie jaoks isiklikult sooline võrdõiguslikkus, naistele ja meestele võrdsete õiguste tagamine? (%-s)

Vastused skaalapunktidele	**Kõik vastajad**	**Naised**	**Mehed**
Väga oluline	26	17	34
Pigem oluline	41	39	42
Ei oska öelda	13	15	12
Pigem ebaoluline	12	16	9
Täiesti ebaoluline	8	14	4
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring, 1021 vastajat 2020*

Meeste ja naiste hinnangutes soolise võrdõiguslikkuse olulisusele on suured erinevused. Igale kolmandale naisele on sooline võrdõiguslikkus väga oluline, poole vähem mehi (17%) on samal seisukohal. Tervikuna peab 3/4 naistest (76%) ja iga teine mees (56%) soolist võrdõiguslikkust oluliseks. Ebaoluline on see valdkond iga kolmanda mehe ja vaid 13% naiste jaoks.

73% naistest ja 63% meestest, kes väärtustavad soolist võrdõiguslikkust, näevad perevägivalla ohvrite inimõiguste tagamisel probleeme. Need, kelle jaoks sooline võrdõiguslikkus ei ole oluline, näevad samu probleeme märksa vähem: 47% naistest ja 39% meestest.

Võib teha järelduse, et soolise võrdõiguslikkuse kasvuga Eestis teravneb ka elanikkonna tähelepanu perevägivalla kui tõsise inimõiguste rikkumise vastu, ohvrite probleeme märgatakse rohkem ja kasvavad ootused, et riik siinosas efektiivsemalt tegutseks. Ka Istanbuli konventsiooni preambulis on kirjutatud, et "naiste ja meeste *de jure* ja *de facto* võrdõiguslikkuse saavutamine on naistevastase vägivalla ennetamise põhielement".

4. HOIAKUD PEREVÄGIVALLA SUHTES

4.1. Ohvri süüdistamine

Naine, keda mees on n.ö. mõõdukalt karistanud (peksnud) ei saa olla kindel, et avalikkus talle kui ohvrile kaasa tunneb ja teda mõistab. Avalikkuses levinud hoiakud käsitlevad perevägivalla juhtumites võrdselt süüdlastena nii mehi kui naisi ja pigem tuntakse kaasa vägivaldsetele meestele kui ohvritele, arvates, et naised ise provotseerivad mehi pideva näägutamise ja riidlemisega vägivallale.[15]

Eesti ühiskonnas on levinud soostereotüüpne mõttelaad, mille järgi naine on perevägivallas süüdi isegi siis, kui ta on selle ohver, on perevägivalla ohvrite ebakindluse tõsiseks allikaks 2014.a. läbiviidud EMOR-i uuringu andmeil peavad enam kui pooled (54%) Eesti elanikest ohvrit perevägivallas osaliselt süüdlaseks ja ligi poolte (47%) arvates põhjustavad naised ise oma riietusega vägistamise ohvriks langemise. [16]

Käesoleva uuringu andmetel peab üle poole eestimaalastest – 57% naist otseseks süüdlaseks, kes oma käitumisega kutsub esile füüsilise või seksuaalse vägivalla. (Tabel 13). 2/3 meestest ja ligi pooled naistest usuvad, et pideva näägutamisega provotseerivad naised mehi füüsilisele või seksuaalsele vägivallale. Vaid kolmandik naistest (37%) ja 13% meestest arvavad, et naiste näägutamine ei ole vägivalla põhjuseks.

Tabel 13. Miks naised satuvad füüsilise või seksuaalse vägivalla ohvriteks?
(Vastused skaalapunktile seda eelkõige + samuti %des)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
I PÕHJUS ON NAISTES, KES…			
on mõtlematud - hääletavad juhusliku auto peale, joovad endid purju, lähevad kaasa võõraste meestega	73	72	73
provotseerivad meest vägivallale oma pideva näägutamisega	57	48	68
provotseerivad meest oma väljakutsuva käitumise, riietusega	52	47	57

[15] P. Nicolson. Domestic Violence and Psyhology:A Critical Perspective. Routledge. London 2010.
The Battered Woman Syndrome, 3rd edition. By Lenore E.A. Walker. New York, NY: Springer, 2009.

[16] Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas. TNS EMOR. Sotsiaalministeerium. 2014

II PÕHJUS ON MEESTES, KES…			
ei valitse oma agressiivsust, on äkkvihaga ja muutuvad vihahoos kergesti vägivaldseteks	86	91	81
püüavad kõike kontrollida, et oma tahe maksma panna ja näidata naisele tema koht kätte	82	87	75
III VÄGIVALDA PÕHJUSTAVAD ...			
alkohol, narkootikumid	87	91	83
töötus	47	46	49
vaesus	55	51	58

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Inimestele tundub, et pideva näägutamisega provotseerivad naised mehi vägivallale ja sel juhul nad ongi ära teeninud vägivaldse kohtlemise. Selline hoiak tähendab oma olemuselt sallivat suhtumist vägivalda ja soovimatust vägivalla tegelikke põhjuseid mõista ja neist aru saada. Mehele antakse õigus "olla mees majas" ja pidevalt näägutav naine paika panna ja kui vaja siis ka füüsilise vägivallaga.

Nii on mõeldud juba sajandeid, see tundub igati asjakohane käitumine mehele, tal on õigus end kehtestada. Kuigi paljude riikide teadlased on ära tõestanud, et naise näägutamine ei saa mitte kuidagi olla vägivalla põhjuseks ja et vägivaldne mees, kes soovib täielikku kontrolli oma naise ja laste üle, leiab vägivallaks suvalisi põhjuseid, on taoline stereotüüpne mõtlemine visa kaduma.

Perioodil 2014-2020 korraldatud ekspertküsitlustest selgus, et soostereotüüpsed suhtumised ja arusaamad, on ka spetsialistidel. 30-60% perearstidest, günekoloogidest /ämmaemandatest, politseiuurijatest, prokuröridest ja kohtunikest arvavad, et ka naine on osaliselt toimunud vägivallas süüdi. Spetsialistide hinnangul kutsuvad naised meeste vägivallatsemise esile oma pideva näägutamisega. Seksuaalvägivalda saaksid naised ära hoida (ennetada), kui nad ei provotseeriks mehi liiga väljakutsuva riietuse ja käitumisega.

Ebakindlus ja süüdistamise kartus on üks põhjustest, miks vägivalla all kannatav naine julgeb harva pöörduda spetsialistide poole abi otsimiseks.

Ohvri süüdistamisele viitab ka arusaam, et perevägivalla puhul on tihti raske aru saada, kes on ohver, kes vägivallatseja ja et mõlemad on toimunus võrdselt süüdi. (Tabel 14).

Tabel 14. Hinnangud väitele: " Perevägivalla puhul on tihti raske aru saada, kes on ohver, kes vägivallatseja , mõlemad on toimunus võrdselt süüdi" (%-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
Täiesti nõus	7	4	10
Pigem nõus	34	28	40
Pigem ei ole nõus	28	32	23
Kindlasti ei ole nõus	16	22	9
Raske öelda	16	14	18
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna esinduslik uuring, 1021 vastajat 2020*

Nii vägivallatseja kui ohvri võrdses süüdistamises on veendunud 41% kõigist vastajatest, meestest iga teine ja naistest iga kolmas. Iga teine naine (55%) ja kolmas mees ei ole sellise väitega nõus.

Võib teha järelduse, et väga paljude inimeste jaoks Eestis on perevägivald ebamäärane ja arusaamatu nähtus, puuduvad teaduslikult põhjendatud teadmised perevägivalla olemusest ja toimumisest. Teadmiseid asendavad suvalised stereotüübid ja eelarvamused.

4.2. Miks naised ei lahku vägivaldsete meeste juurest?

Levinud on ka arusaam, et kui naine ei lahku vägivaldse mehe juurest, siis on see tema enda valik ja valmisolek lasta end aegajalt peksta, seda seisukohta pooldab 38% kõigist vastajatest, 44% meestest ja 33% naistest. (Tabel 15)

Tabel 15. Hinnangud väitele: " Kui naine ei lahku vägivaldse mehe juurest , siis on see tema enda valik ja valmisolek lasta end aegajalt peksta " (%-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
Täiesti nõus	8	7	8
Pigem nõus	30	26	36
Pigem ei ole nõus	21	22	19
Kindlasti ei ole nõus	28	33	20
Raske öelda	14	12	16
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna esinduslik uuring, 1021 vastajat 2020*

Tegelikult ei ole kooselu vägivaldse mehega naise jaoks kunagi parim valik. Uuringud näitavad, et nende naiste käitumine, kes on ohvrid ja keda jõhkralt koheldakse, ei ole tavaliselt passiivsed ohvrid, vaid püüavad maksimaalselt kaitsta end ja oma lapsi, neil on selleks omad strateegiad. Mõned naised avaldavad vastupanu, teised püüavad põgeneda, kolmandad püüavad säilitada rahu, nõustudes kõigi mehe nõuetega. Kui naistel ei ole väärikat reaktsiooni vägivallale, siis see ei tähenda, et ta on nõus vägivaldse kohtlemisega. Ta hindab olukorda lähtudes sellest, mida on vaja teha, et kooselu üle elada ja et kaitsta samal ajal iseend ja oma lapsi. Sageli on naise reaktsioon seotud sellega, et tal on piiratud võimalused julmale kohtlemisele reageerida. [17]

Naisi hoiavad vägivaldses suhtes paljud põhjused: kartus kätemaksu ees, majanduslikud põhjused, mure laste pärast, emotsionaalne sõltuvus, perekonna ja sõprade toetuse puudus, sügavale juurdunud usk, et mees muutub. Ka võib olla põhjuseks häbitunne, et nad ei ole abielus ja et lapsed kasvavad isata.

4.3. Perevägivalda suhtumine on Eestis vastuoluline

Kuigi üle poole elanikkonnast peab perevägivalda tõsiseks probleemiks ja inimõiguste rikkumiseks, leiab iga kolmas eestimaalane (41% meestest ja 19% naistest) , et perevägivalla probleem on üle võimendatud ja et nende tutvusringkonnas ja elukohas midagi sellist küll aset ei leia. (Tabel 16). Naistest enamus (62%) ei ole selle väitega nõus, meestest ei ole 43% nõus.

Tabel 16. Hinnangud väitele: "Perevägivalla probleem on üle võimendatud, minu tutvusringkonnas ja elukohas midagi sellist küll aset ei leia" (%-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
Täiesti nõus	9	7	13
Pigem nõus	22	17	28
Pigem ei ole nõus	26	28	25
Kindlasti ei ole nõus	27	34	18
Raske öelda	16	15	16
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring, 1021 vastajat 2020*

[17] P. Nicolson. Domestic Violence and Psyhology:A Critical Perspective. Routledge. London 2010.
Domestic violence and psychology : a critical perspective / by Paula Nicolson and Jane Ussher London ; New York : Routledge, 2010
The Battered Woman Syndrome, 3rd edition. By Lenore E.A. Walker. New York, NY: Springer, 2009.
R. Felson, P.P. Paré, The Reporting of Domestic Violence and Sexual Assault by Nonstrangers to the police. The Pennsylvania State University 2005, p 3.
Patrick, W. L. Why Domestic Violence Victims Don't “Just Leave”. Psychology Today 2018 Arvutivõrgus: https://www.psychologytoday.com/ca/blog/why-bad-looksgood/201804/why-domestic-violence-victims-dont-just

Üsnagi levinud on arvamus, et perevägivald kuulubki osade perede elu juurde, need paarid ei oska teisiti omi suhteid klaarida, nii arvab pea iga kolmas mees (29%) ja iga neljas naine.(Tabel 17)

Ligi pooled mehed (48%) ja üle poole naistest (55%) ei ole selle väitega nõus, ei oma seisukohta iga viies vastaja.

Tabel 17. Hinnangud väitele: " Perevägivald kuulubki osade perede elu juurde, need paarid ei oska teisiti omi suhteid klaarida " (%-s)

	Kõik vastajad	**Naised**	**Mehed**
Täiesti nõus	5	5	4
Pigem nõus	22	20	25
Pigem ei ole nõus	17	16	18
Kindlasti ei ole nõus	35	39	30
Raske öelda	21	20	22
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna uuring, 1021 vastajat 2020*

Vaatamata vastuolulistele hinnangutele ja ohvri tugevale süüdistamisele, peab enamik vastajatest (85%) perevägivalda kuriteoks, mille puhul ohvrid vajavad kiiret abi ja kaitset (Tabel 13). Naistest on pea 3/4 (71%) sellega täiesti ja 18% pigem nõus, meestest on täiesti nõus ligi pooled (48%) ja pigem nõus 31%.

Tabel 18. Hinnangud väitele: " Perevägivald on kuritegu, kus ohvrid vajavad kiiret abi ja kaitset " (%-s)

	Kõik vastajad	**Naised**	**Mehed**
Täiesti nõus	61	71	48
Pigem nõus	24	18	31
Pigem ei ole nõus	4	2	6
Kindlasti ei ole nõus	4	5	4
Raske öelda	8	5	10
Kokku	100	100	100

Allikas: *Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi Eesti elanikkonna esinduslik uuring, 1021 vastajat 2020*

Kogu maailma mastaabis on OECD 2019.aasta uuringu andmetel Eesti naiste jaoks suhteliselt turvaline riik , võrreldes maailma tipus olevate riikidega, nagu Pakistan (kus enamik naistest on kogenud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda 85%), Senegal (78%), Afganistan (68%), , Benin (69%), Jeemen (67%), Iraan (66%), Boliivia (64%), Bangladesh (53%) ,Cameroon (51%), Demokraatlik Kongo Vabariik (51%), Burund (47%) jt. Neid riike hindab OECD väheturvalisteks ja naiste jaoks ohtlikeks. Need on riigid, kus naistel on oluliselt vähem inimõiguseid, kui meestel. Samuti on nende riikide jaoks tavaline, et valdav osa naistest (60-90%) ise aktsepteerivad enda vägivaldset kohtlemist ja leiavad, et on olukordi, kus naine on peksu ära teeninud.

Eestis on vaid 2% naistest ja 8% meestest nõus seisukohaga, et on olukordi, kus naine on peksu ära teeninud, 6% naistest ja 11% meestest on vastanud "raske öelda" (Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi 2020.aasta uuringu andmetel), mis peaks näitama üsnagi selget eitavat suhtumist naiste peksmisesse. Kuidas on siis ikkagi võimalik, et nii suur osakaal naisi, iga viies, on meil kogenud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda? Ehk on tegemist varjatud vägivalla aktsepteerimisega ja teatud juhtudel ollakse vägivalla kasutamisega siiski ka nõus ja õigustatakse selle toimumist?

5. OOTUSED ÕIGUSKAITSESÜSTEEMILE

5.1. Kuidas ohvreid kaitsta?

Esitasime vastajatele hindamiseks kuus võimalikku põhjust, miks mitte kõik perevägivalla juhtumid, kus kriminaalasi algatatakse, ei jõua kohtuni ja süüdimõistva otsuseni

Tabel 19. Perevägivalla juhtumitest, kus küll kriminaalasi algatatakse, ei jõua mitte kõik kohtuni ja süüdimõistva otsuseni. Milles on Teie arvates põhjused?
Vastused skaalapunktile "oluline põhjus"

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
Ohvrid kardavad vägivallatseja kättemaksu endale või lastele ja võtavad süüdistuse tagasi	73	82	62
Ohvrid kardavad , et õiguskaitseorganid (prokuratuur, kohus) ei mõista neid ja otsivad nende käitumises süüd perevägivalla toimumises	46	55	36
Õiguskaitseorganid (prokuratuur, kohus) ei pinguta piisavalt ja ei tee omalt poolt kõik, et vägivallatsejaid karistada	40	45	34
Ohvrid ei ole huvitatud, et vägivallatsejad (laste isad ja abikaasad) saaksid karistada	40	42	39
Süüdimõistva kohtuotsuse asemel ohver ja vägivallatseja sageli lepitatakse	31	34	27
Juhtumid pole piisavalt raskete tagajärgedega	23	22	23

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Valdavalt (73%) toetatakse põhjust, et ohvrid kardavad vägivallatseja kättemaksu endale või lastele ja võtavad süüdistuse tagasi. Naistest toetab seda seisukohta koguni 82% , meestest 62%.(Tabel 19).

Teise olulise põhjusena tuuakse välja ohvrite hirm , et õiguskaitseorganid (prokuratuur, kohus) ei mõista ohvreid ja otsivad ka nende käitumises süüd perevägivalla toimumises . Nii arvab 46% kõigist vastajatest, üle poole naistest (55%) ja kolmandik meestest (36%).

Kolmanda põhjusena arvatakse, et õiguskaitseorganid (prokuratuur, kohus) ei pinguta piisavalt ja ei tee omalt poolt kõik, et vägivallatsejaid karistada. Nii arvab 40% kõigist vastajatest, 45% naistest ja kolmandik meestest .

Ka liigitub mõjuvate põhjuste alla arvamus, et ohvrid ei ole huvitatud, et vägivallatsejad (laste isad ja abikaasad) saaksid karistada (39-40%).

Vähem mõjutab vastajate arvates avalduste tagasivõtmist ohvri ja vägivallatseja lepitamine, või et juhtumid pole piisavalt raskete tagajärgedega (22-34%).

Küsisime vastajatelt , kuidas ohvreid aidata ja vägivallatseja eest kaitsta, mida selleks esmajoones teha. Kõige enam toetust leiab seisukoht, et vägivald tuleb koheselt peatada, kui politsei on välja kutsutud ja et eelkõige tuleb vägivallatseja pere juurest eemaldada 61-76% vastajate hinnangul. (Tabel 20)

Tabel 20. Kuidas tuleks Teie hinnangul perevägivalla ohvreid vägivallatsejate eest kaitsta? (Seda eelkõige %-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
Vägivald tuleb koheselt peatada, kui politsei on välja kutsutud. Vägivallatseja tuleb pere juurest eemaldada	69	76	61
Vägivallatsejad tuleks kohustuslikult suunata programmidesse (viharavile), mis aitavad vägivaldsusega toime tulla	59	68	50
Vägivalla ohvritel tuleks aidata saada oma mehest **materiaalselt sõltumatuks**, osutada neile abi elukutse omandamisel , töökoha leidmisel jms.	53	63	42
Vägivallatsejale tuleks **koheselt kehtestada lähenemiskeeld** oma naisele-lastele lähenemiseks	44	50	37
Vägivalla ohvritel tuleks **aidata üürida elamispinda (korterit)**, kuhu nad saaksid koos lastega mehest eraldi elama minna	40	50	28
Naistele, kelle mehed on vägivaldsed, tuleks **ehitada sotsiaalmaju**, kuhu nad saaksid koos lastega mehest eraldi elama minna	34	43	24
Peredes, kus on vägivald , tuleks mees ja naine **saata ohvriabisse või**	21	23	20

perenõustaja/hingehoidja juurde, kes nad ära lepitaks			

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Teise meetmena peetakse oluliseks vägivallatsejate viharavi sundnõustamise korras , 50-68% peab seda esmatähtsaks .
Kolmandal positsioonil on on aidata vägivalla ohvritel saada oma mehest **materiaalselt sõltumatuks**, osutada neile abi elukutse omandamisel , töökoha leidmisel jms., 42-63% vastajate hinnangul.
Neljandana toetatakse kohese **lähenemiskeelu kehtestamist v**ägivallatsejale oma naisele-lastele lähenemiseks pooldab 37-50 %.
28-50 % vastajatest toetavad meedet **aidata** vägivalla ohvritel **üürida elamispinda (korterit)**, kuhu nad saaksid koos lastega mehest eraldi elama minna.

Kõige vähem saab toetust vägivallatseja ja ohvri lepitamine (20-23%) .

Viharavi on meetmena kõrgel teisel positsioonil. Tegemist on kogu maailmas, aga ka Eestis alles vähe rakendamist leidnud suhteliselt uudse meetodiga, mis esialgu tundub vastajatele universaalse lahendusena ja efektiivne. Vägivalla ekspertide hinnangul tuleb vägivallatsejate korrektsiooniprogramme (ka kohustuslikus korras) kindlasti senisest rohkem praktiseerida, samas ei saa neid ülehinnata ja käsitleda kui ohvri kaitset, mis aitab vägivalla kordumist ära hoida. Korrektsiooniprogrammi tuleb vaadelda kui sanktsiooni ja parandavat meedet, mitte aga kui kaitset ohvrile. Need programmid annavad tulemusi pika perioodi jooksul, üsna harva ja neid ei tuleks automaatselt samastada ohvri kaitsmisega, nagu ei taga ohvri kaitset ka perenõustamine.
Vägivallatsejate viharavi, suhtlemisoskuste arendamine jne. ei asenda efektiivset seadusandlust, vaid täiendavad seda.[18]
Efektiivsemad meetmed ohvri kaitseks on vägivalla kohene peatamine , kui politsei on välja kutsutud, ohvrite aitamine, et saada oma mehest materiaalselt sõltumatuks, osutada neile abi elukutse omandamisel , töökoha leidmisel, **aidata** vägivalla ohvritel üürida elamispinda (korterit), kuhu nad saaksid koos lastega mehest eraldi elama minna, samuti lähenemiskeeld.

5.2. Suhtumine karistustesse

Karistused vägivallatsejatele tunduvad vastajatele liiga leebed . Elanikkonna hinnangul jäävad vägivallatsejad praktiliselt karistamata, sest 71% arvates on karistused vägivallatsejatele, kes ründavad oma pere liikmeid, tekitades traumasid ja vigastusi , liiga leebed (tabel 3). 5% arvab, et seadused on parajad ja vaid 1% arvates liiga ranged.(Tabel 21).

Naistest on iga kolmas seisukohal, et karistused on äärmiselt leebed , meestest iga neljas.

[18] Handbook for Legislation on violence against women.UN Women .New York.2012,

Rangeteks peab karistusi vaid 1-2 % vastajatest, parajateks 3-7 %. Viiendik vastanutest ei oska perevägivallatsejatele mõistetavatele karistustele hinnangut anda.

Liiga leebed karistused võib olla üks põhjus, miks Eestis on kõrge korduvvägivalla tase ja miks on raske vägivalla levikut tõkestada.

Tabel 21. Kuidas hindate praegu Eestis perevägivallatsejatele , kes ründavad oma pere liikmeid, tekitades traumasid ja vigastusi, mõistetavaid karistusi? (%-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
1. Karistused on äärmiselt leebed	30	34	26
2 Karistused on pigem leebed	41	41	40
3 Karistused on parajad	5	3	7
4 Karistused on pigem ranged	1	1	2
5 Karistused on liiga ranged	0	0	0
6. Ei oska öelda	24	22	26
Kokku	100	100	100

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

5.3. Kes peab vägivalla puhul kodunt lahkuma?

Tabel 22. Eestis on tavaline, et kui politsei on perevägivallajuhtumile välja kutsutud ja keegi peab varjupaika lahkuma, siis teeb seda kannatanu (naine koos lastega). Milline on Teie hinnang, kas see praktika vajaks muutmist? (%-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
1.Jah kindlasti. Kodust peaks lahkuma vägivallatseja, naine koos lastega peaks koju jääma.	49	41	55
2.Üldiselt pooldan , et lahkuks vägivallatseja ja naine koos lastega jääksid koju	36	36	36
3.Ei. Praegust praktikat ei pea muutma. Vägivallatsejatel pole kuhugi minna,	3	5	1

naistel-kannatanutel on varjupaigad kõikjal üle Eesti.			
4. Raske öelda	12	18	7
Kokku	100	100	100

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Enamik vastajatest (85%) on seda meelt, et kui politsei on perevägivallajuhtumile välja kutsutud ja keegi peab varjupaika lahkuma, siis peaks seda tegema vägivallatseja , mitte kannatanu (naine koos lastega).(Tabel 22). Vaid 3 % arvavad, et praegune praktika, kus naine koos lastega lahkub, peaks jätkuma, 12% on jäänud erapooletuks.

5.4. Lepitusmenetlusse suhtumine

Lepitamismenetlus (inglise keeles „mediation“") on Eestis vägivallatseja ja ohvri vaheliste suhete juriidiliseks regulatsiooniks ca neljandikul juhtumitest. Lepitamine tähendab , et süüdimõistva otsuse asemel suunab prokurör juhtumi lepitamismenetlusse ning edasi ohver ja vägivallatseja lepitataksegi omavahel . Vahendajad (kelleks on Eestis ohvriabitöötajad) püüavad pooli omavahel kokku viia , nö „ära lepitada“, sõlmitakse leping ohvri ja vägivallatseja vahel , kus vägivallatseja võtab endale mitmesuguseid „nö kohustusi“ 6 kuu jooksul näiteks mitte tarbida alkoholi, mitte käituda vägivaldselt jne.

Küsisime vastajatelt, kuidas nad suhtuvad lepitamisse. Üle poole kõigist vastajatest (61%) ei poolda lepitamist. Rohkem on lepitamise vastaseid naiste seas (81%) , vähem meeste seas(39%).

Lepitamise pooldajaid on 26% vastajatest, suurim on pooldajate osakaal meeste seas-38%, väikseim naiste seas-16%. Hinnangut ei oska anda 14% naistest ja 12 % meestest.

Tabel 23. Füüsilise perevägivalla puhul (peksmine, tõukamine, kergete vigastuste tekitamine jms) kasutatakse vägivallatseja karistamise asemel sageli vägivallatseja ja ohvri lepitamist. Kuidas suhtute Teie ohvri ja vägivallatseja lepitamisse? (%-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
1. Kindlasti ei poolda ma lepitamist. Vägivallatseja tuleks tema tegude eest süüdi mõista ja karistada	28%	34%	21%
2. Pigem ma ei poolda lepitamist	33%	37%	28%
3. Pigem pooldan lepitamist	23%	14%	33%
4. Kindlasti pooldan lepitamist, mis aitab perel kokku jääda. Ma ei poolda vägivallatseja	3%	2%	5%

karistamist			
5. Ei oska öelda	13%	14%	12%
Kokku		100	100

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Lepitamist peetakse ohtlikuks, sest vahendaja võtab endale tohutu vastutuse ja õigused sekkuda pereellu, samas ei ole ta võimeline prognoosima olukorda, hindama seda ohvri seisukohalt.
Lepitamine asetab ohvri uuesti vägivallatseja meelevalda, heauskse lootusega, et 6 kuud kehtiv leping muudab vägivallatseja käitumist, ehk ta võtabki mõistuse pähe ja enam ei väärkohtle ohvrit. Lepitamist peetakse ohtlikuks, sest vahendaja võtab endale tohutu vastutuse ja õigused sekkuda pereellu, samas ei ole ta võimeline prognoosima olukorda, hindama seda ohvri seisukohalt.
Lepitusmenetlus tugineb kahele eksitavale arusaamale. Esiteks eeldatakse, et mõlemad pooled (ohver ja vägivallatseja) omavad võrdseid õiguseid kaitsta omi huvisid. Arusaam on eksitav, sest süüalusest sõltuv pool ei saa olla võrdväärne partner lepitamisprotsessis ja asub läbirääkimiste ajal halvemas positsioonis.
Teiseks eeldatakse, et mõlemad pooled vastutavad võrdselt konflikti ja kallaletungi eest. Lepitajate arvates on mõlemad võrdselt toimunus süüdi, sõltumata sellest, et kahju on pidanud kannatama vaid üks pool, keda rünnati.
Lepitamine on üsna tüüpiline näide normikesksest lähenemisest, kus lähtutakse normatiivsetest ettekirjutustest, tajumata ohvrite tegelikke probleeme ja vajadusi, suutmata prognoosida vägivallatseja edasist käitumist ja tajumata olukorra riskantsust tervikuna

ÜRO initsiatiivil korraldatud uuringutest on selgunud, et tihti toimub lepitamine sundolukorras, hirmutamise ja sunni õhkkonnas. ÜRO juhtis esimesena tähelepanu lepitamismenetluse puudujääkidele ja sisuliselt keelustas selle kui ohvri jaoks ohtliku regulatsiooni juba 1996. aastal.
Enamik tsiviliseeritud riike ei praktiseeri perelepitamist, pidades seda ohtlikuks ja ka perevägivalla jätku soodustavaks. Ka Istanbuli konventsioon on resoluutselt taastava õiguse ja lepitamise vastu perevägivalla puhul.

5.5. Suhtumine perevägivalla seadusesse

Eestis ei ole iseseisvat perevägivalla seadust . Selgitasime uuringus vajadust spetsiaalse perevägivalla seaduse järele .

Elanikkond pooldab spetsiaalset perevägivalla seadust. Valdav osa vastajatest (68%) peab vajalikuks spetsiaalse perevägivalla seaduse vastuvõtmist, mis vastajate hinnangul muudaks Eestis perevägivalla ohjeldamise tõhusamaks. (Tabel 24).

Tabel 24. Eestis puudub perevägivalla seadus. Milline on Teie seisukoht, kas eraldi perevägivalla seadus muudaks Eestis perevägivalla ohjeldamise tõhusamaks?(%-s)

	Kõik vastajad	Naised	Mehed
1.Kindlasti muudab	26%	31%	20%
2. Arvatavasti muudab	42%	42%	41%
3. Arvatavasti ei muuda	14%	11%	18%
4. Kindlasti ei muuda	5%	3%	8%
5. Ei oska hinnata	13%	12%	13%
Kokku	100	100	100

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Eesti õiguskaitsesüsteemi on vaid vähesel määral kohandatud perevägivalla eripärade arvestamisele. Lähtutakse üldkuritegude regulatsioonist, mis ei võimalda arvesse võtta perevägivalla spetsiifikat ja paljusid nüansse. Riigid, kus veel pole spetsiaalset soolise ja lähisuhtevägivalla seadust on reeglina vähearenenud ja vaesemad riigid, kus on kõrge vägivalla ja kuritegevuse tase ja kus inimõigustega sageli ei arvestata. Arenenud riikidest kuuluvad sellesse nimekirja ainsatena Eesti ja Venemaa. Riikides, kus seadus puudub, antakse vägivallatsejatele võimalus süüdimatult ja karistamatult tegutseda. Tõenäosus, et vägivallatseja saab karistada, on üliväike. Nii on ka Eestis, kus karistada saab vaid ca 4-6% vägivallatsejatest.

5.6. Hinnangud õiguskaitseorganite tööle

2019.aasta elanikkonna küsitluses selgitasime hinnanguid politsei, prokuratuuri ja kohtute tegevusele perevägivalla juhtumite puhul. (Tabel 25).

Tabel 25. Kuidas hindate politsei, prokuratuuri ja kohtute tegevust perevägivalla juhtumite puhul?

	Hinnangud politseile		**Hinnangud prokuratuurile**		**Hinnangud kohtutele**	
	Jah kindlasti+ see on nii)	Ei (see pole igem+üldse nii)	Jah kindlasti+ see on nii)	Ei (see pole igem+üldse nii)	Jah kindlasti+ see on nii)	Ei (see pole igem+üldse nii)
I Kõrged hinnangud, vähemalt 50% vastanutest annab positiivse hinnangu						
Viisakas ja tähelepanelik suhtumine	**60**	19	39	17	41	16
Korrektne	**57**	20	42	15	42	14

asjaajamine						
Kiire reageerimine ja kohaletulek	**53**	26	-	-	-	-
II Keskmised hinnangud- 35-50% annab positiivse hinnangu						
Õiglased tegutsemisreeglid	**48**	20	36	19	39	17
Põhjalikkus ja tõsine huvi juhtumitega tegeleda	**44**	35	32	25	37	21
Kõiki juhtumitega seotud inimgruppe sõltumata rahvusest, soost, vanusest jne koheldakse võrdselt	**45**	23	36	18	38	15
III Madalad hinnangud, alla 35 % annab positiivse hinnangu						
Kliendikeskne lähenemisviis, leiab aega kohtuda nii kannatanu kui süüalusega	**37**	27	31	20	32	21
Kõrge efektiivsus ja tulemuslikkus perevägivalla ohjeldamisel	**24**	43	21	32	22	29

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Eesti elanikkonna uuring, 1003 vastajat, 2019

Selgitasime hinnanguid politsei, prokuratuuri ja kohtute tegevusele perevägivalla juhtumite puhul Kõrgemaid hinnanguid antakse kolme tegevuse puhul:

- Viisakas ja tähelepanelik suhtumine
- Korrektne asjaajamine
- Kiire reageerimine ja kohaletulek

Politsei saab kõigi tegevuste osas kõrgemaid hindeid kui prokuratuur ja kohtud.
Prokuratuur ja kohtud saavad valdavalt keskmiseid hinnanguid, kus 35-50% vastajatest on tegevusi positiivselt hinnanud. Paremaid hindeid saavad prokuratuur ja kohtud järgmistele tegevustele:

- Korrektne asjaajamine
- Viisakas ja tähelepanelik suhtumine
- Õiglased tegutsemisreeglid

Madalamalt on hinnatud kahte tegevust

- Kliendikeskne lähenemisviis, leiab aega kohtuda nii kannatanu kui süüalusega
- Kõrge efektiivsus ja tulemuslikkus perevägivalla ohjeldamisel

Kõige vähem on elanikkond rahul madala efektiivsuse ja tulemuslikkusega perevägivalla ohjeldamisel nii politsei, prokuratuuri kui kohtu puhul.

Kasutatud materjalid

Pettai, I., Proos, I. (2001). *Naistevastane vägivald Eestis*. Üle-eestiline sotsioloogiline uuring. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

Pettai, I., Proos, I. (2003). Vägivald ja naiste tervis. Sotsioloogilise uuringu materjalid. Tallinn: Avatud Eesti Fond. (Violence and female health. Materians of a sociological study).

FRA uuring 2013. Kokku küsitleti 4200 naist EL-s. Arvutivõrgus: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_et.pdf (30.04.2017).

Pettai, I., Proos, I., Laidmäe,V.-I. (2016). Pere- ja naistevastane vägivald ja ohvrite tervis Eestis. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut. (Pettai, I., Proos, I., Laidmäe, V.-I. (2016). Domestic violence, violence against women and the victims' health. Tallinn: Estonian Institute of Open Society Research).

Allaste, A., Võõbus, V. (2008) Vägivald lähisuhtes: selle põhjused ja võimalikud lahendused. Sotsiaalministeeriumi tellimusel valminud uurimus. (Violence in intimate partner relationship: its causes and possible solutions. Survey commissioned by the Ministry of Social Affairs, 2008).

Iris Pettai,Ene-Margit Tiit,Lembi Ruubel,Jane Rist,Virve-Ines Laidmäe (2016). Perevägivalla hind Eestis. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

A total of 4,200 women all over the EU were interviewed. See Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring. FRA 2013, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_et.pdf.

https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-survey-crime Child Protection

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul, 11V.2011,https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462531.

Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas. Uuringu aruanne. TNS EMOR, Sotsiaalministeerium 2014, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Norra_toetused/Koduse_ja_soopohise_vagivalla_vahendamise_programm/elanike_hoiakud_soopohise_vagivalla_ja_inimkaubanduse_valdkonnas2014_aruanne_tns_emor_loplik.pdf. A study of awareness of the Estonian population of gender violence and human trafficking. Study report).

Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. 11.05.2011. Council of Europe Treaty Series – No. 210. Istanbul,https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462531.

Patrick, W. L. Why Domestic Violence Victims Don't "Just Leave". Psychology Today 2018 Arvutivõrgus: https://www.psychologytoday.com/ca/blog/why-bad-looksgood/201804/why-domestic-violence-victims-dont-just

Felson, R., Paré, P. P. (2005). The Reporting of Domestic Violence and Sexual Assault by Nonstrangers to the Police. The Pennsylvania State University, p 3.

P. Nicolson. Domestic Violence and Psyhology:A Critical Perspective. Routledge. London 2010.

The Battered Woman Syndrome, 3rd edition. By Lenore E.A. Walker. New York, NY: Springer, 2009.

Kase, H. (2001). Vaikijate Hääled. Raamat soolisest vägivallast. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut. 446 lk. Kordustrükk 2002. (Tõlge vene keelde 2003).

Kase, H., Pettai, I. (2005). Perevägivald Läänemaal 2004-2005. Politseistatistika analüüs. Läänemaa Politseiprefektuur, Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sooline_vordoiguslikkus/Perevagivald/perevaegivald_laeaene-eestis_2004-2005.pdf. (Domestic violence in Western County 2004-2005. Analysis of police statistics).

Kase, H., Pettai, I. (2006). Sünnitaja käitumine ja koduvägivald Eestis. Küsitluse tulemused. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut. (Childbirth behaviour and domestic violence in Estonia. Survey results).

Kuritegevus Eestis 2012. A. Ahven, U. Klopets jt (koost) (2013). Justiitsministeerium, http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kuritegevus-eestis-2012. (Crime in Estonia 2012).

Kuritegevus Eestis 2015. Justiitsministeerium. Tallinn 2016, lk 34, http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_2015.pdf. (Crime in Estonia 2015. The Ministry of Justice. (2016).).

Kuritegevus Eestis 2016. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018:
2016. aasta täitmise ettekande lisa Riigikogule. 8. märts, 2017 Justiitsministeerium, http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kriminaalpoliitika_arengusuundade_taitmine_2016_lisa.pdf. (Crime in Estonia 2016).

Linno, M., Soo, K. & Strömpl, J. (2011). Perevägivalla levikut soodustavad riskid ja perevägivalla ulatus praktikute hinnangutes. Tallinn: Justiitsministeerium. (Risks fostering the spreading of domestic violence and the extent of dometsic violence according to practicians' estimates).

Lippus, H. jt. (2015). Eesti Naiste Tervis 2014: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine. Tartu: Tartu Ülikooli naistekliinik. (Female health in Estonia 2014: sexual and reproductive health, attitudes and use of health care services).

Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seadus 475 SE: https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d8a0e1e0-7a2e-4ebe-a3c9-deef33551baa/Naistevastase%20vägivalla%20ja%20perevägivalla%20ennetamise%20ja%20tõkestamise%20Euroopa%20Nõukogu%20konventsiooni%20ratifitseerimise%20seadus. (The bill of ratification of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence). The Estonian Parliament ratified the Convention 20.09.2017.

Narits, R., Kaugia, S., Pettai, I. (2016). „The Significance of Recognising Domestic Violance, in Light of Estonian Legal Experts´ Opinion and the Prospects for Systematising the Relevant Legislation“. *Juridica International 24*, 128-138.

Paats, M. (2010). Vägivald paarisuhtes – müüdid ja tegelikkus. *Eesti Statistika Kvartalikiri,* 3, 74-83**,** http://www.naisteabi.ee/failid/Vagivald_paarisuhtes_-_myydid_ja_tegelikkus.pdf. (Violence in partnership – myths and reality – Quarterly journal of the Statistical Office of Estonia).
Penal Code (Karistusseadustik). – RT I, 31.12.2016, 14.

Pettai, I. (2015). Perevägivald Eestis juristi pilgu läbi. Lühikokkuvõte ekspertküsitluste tulemustest. Tallinn, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Norra_toetused/Koduse_ja_soopohise_vagivalla_vahendamise_programm/tulemused-juristide_kusitlus_draft.pdf. (Domestic violence in Estonia – a legal viewpoint. Brief summary of outcomes of expert survey).

Pettai, I., Kaugia, S., Narits, R. (2015). Perevägivald nõuab jõulisemat juriidilist sekkumist. *Riigikogu Toimetised,* 31, 155-167.

Pettai, I., Narits, R., Kaugia, S. (2015). Perevägivalla juriidilise regulatsiooni hetkeseis ja perspektiiv Eesti õiguspraktikute küsitluse põhjal. *Juridica*, IX, 645-658.

Pettai, I., Proos, I. (2015). Lähisuhtevägivald Eestis politsei pilgu läbi. Üle-eestilise ekspertküsitluse tulemused. Tallinn, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Norra_toetused/Koduse_ja_soopohise_vagivalla_vahendamise_programm/aruanne_politseitootajate_kusitlus.pdf. (Intimate partner violence in Estonia – a police viewpoint).

Salla, J., Surva. L. (2012). Perevägivallatsejate retsidiivsus. *Kriminaalpoliitika analüüs*, 8. Justiitsministeerium, http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/perevagivallatsejate_retsidiivsus._justiitsministeerium._2012.pdf. (Recidivism of domestic violence perpetrators. Analysis of criminal policy 8/2012).

Seletuskiri naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu juurde, https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d8a0e1e0-7a2e-4ebe-a3c9-deef33551baa/Naistevastase%20vägivalla%20ja%20perevägivalla%20ennetamise%20ja%20tõkestamise%20Euroopa%20Nõukogu%20konventsiooni%20ratifitseerimise%20seadus. (Covering letter to the the bill of ratification of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence).

Soo, K. (2010). Paarisuhtevägivald Eestis – levik ja tagajärjed. Lõppraport. Tartu Ülikool, Sotsiaalministeerium. Tartu. [OVU 2009] (Partnership violence – extent and consequences. Final report).

Strategy for preventing violence for 2015–2020 (Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015–2020). Tallinn 2015. – https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/vagivalla_ennetamise_strateegia_2015-2020_kodulehele.pdf (22.02.2017).

Themas, A. jt. (2015). Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloome. Tartu: Tartu Ülikool. (Study of attitudes and behaviour of Estonian males: health, education, employment, migration and forming of families).

Victim Support Act (Ohvriabi seadus). – RT I, 04.11.2016, 5.

Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015–2020. Tallinn 2015. – Vägivalla ennetamise strateegia 2015-2020. Kriminaalpoliitika portaal: https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/vagivalla_ennetamise_strateegia_2015-2020_kodulehele.pdf (12.05.2017). (Strategy for the prevention of violence for 2015-2020).